

HUMANISTICKE STUDIJE

11 | 2022

UNIVERZITET
DONJA GORICA

ČASOPIS HUMANISTICKE STUDIJE

Glavni i odgovorni urednik:
Dragan K. Vukčević

Urednik broja
„Evropa i granice države“:
Ilija Vujačić

Redakcija:
1. Đorđije Borozan (Podgorica);
2. Ilija Vujačić (Podgorica);
3. Dragica Vujadinović (Beograd);
4. Milan Podunavac (Podgorica);
5. Cirila Toplak (Ljubljana);
6. Mirjana Maleska (Skoplje);
7. Asim Mujkić (Sarajevo).

Savjet:
1. John Keane (Sidney);
2. Nenad Dimitrijević (Beograd);
3. Čedomir Čupić (Beograd);
4. Olga Breskaja (Vilnius);
5. Ana Krasteva (Sofija, Lyon);
6. Panos Ljoveras (Solun);
7. Đuro Šušnjić (Beograd);
8. Viljam Smirnov (Moskva);
9. Rudi Rizman (Ljubljana);
10. Alpar Lošonc (Novi Sad);
11. Vesna Kilibarda (Podgorica);
12. Stefano Bianchini (Bologna);
13. Hans-Georg Ziebertz (Würzburg);
14. Ratko Božović (Beograd).

Sekretar: Predrag Zenović

Dizajn: Mile Grozdanić

Priprema za štampu: Bojan R. Popović
Medeon, Podgorica

Lektura i korektura: Sonja Živaljević

Izdavač: HS, UDG

Podgorica,
2022.

SADRŽAJ

DRAGAN K. VUKČEVIĆ Uvodna riječ
glavnog i odgovornog urednika /5/

DIO I TEMA BROJA: Evropa i granice države
MILAN PODUNAVAC Evropa to može bolje — o mogućnostima
konstitucionalizacije Evrope / EU /9/
MILENA ŠOFRANAC LJUBOJEVIĆ Bregzit: pravne posljedice /17/
DEJAN VUKIĆ Otvorena pitanja granica na prostoru
Zapadnog Balkana u kontekstu regionalne stabilnosti i
saradnje, bezbjednosti i evropskih integracija /31/

DIO II STUDIJE

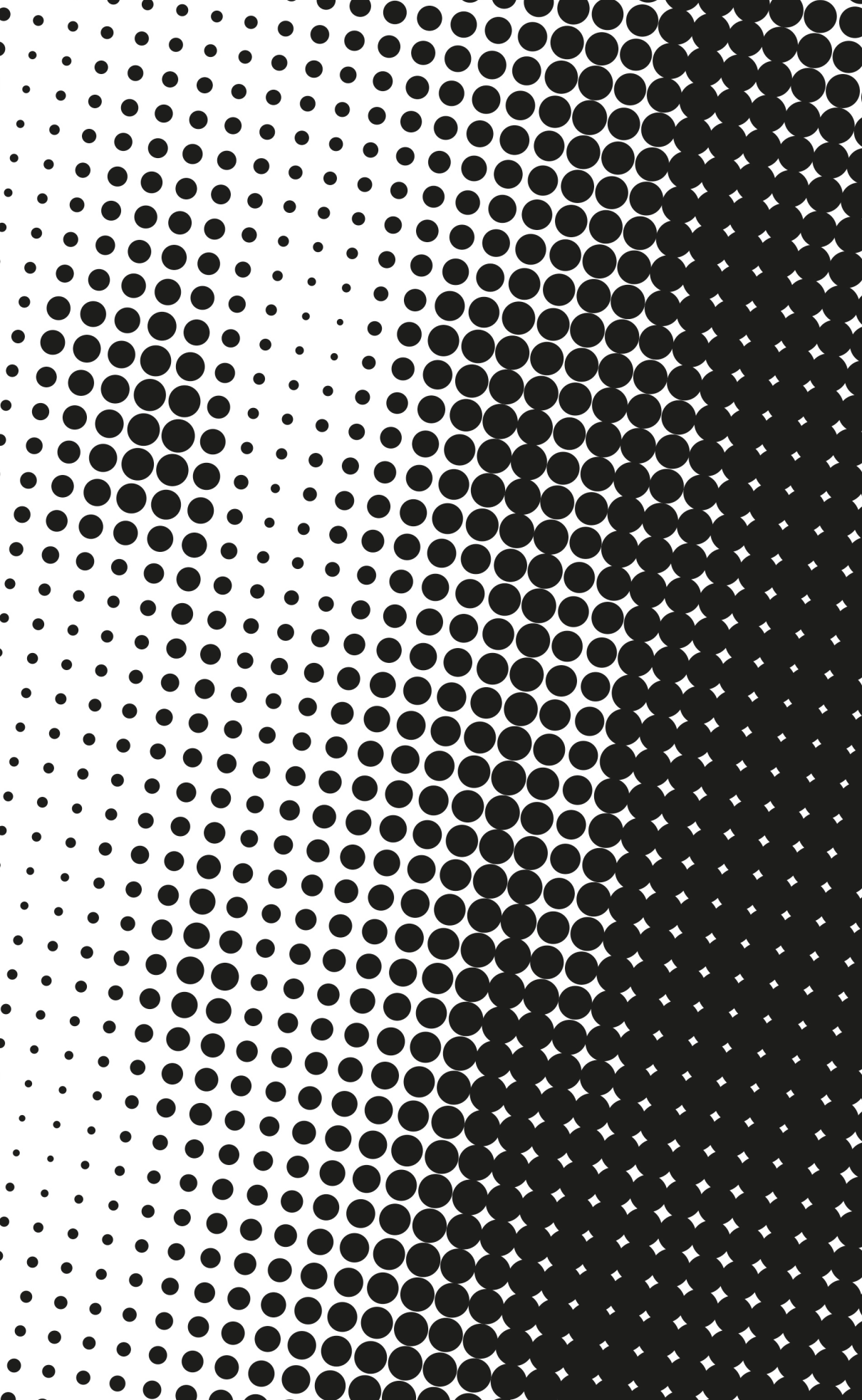
DRAGICA ŽUGIĆ Strategije motivisanja i metode razvoja
kritičkog mišljenja u nastavi stranih jezika /55/
VELIBOR ZOLAK Kako je nastajao „Grad teatar — Theatre City
Budva” — studija slučaja jednog kulturno-umjetničkog festivala /67/

DIO III PRIKAZI

ILIJA VUJAČIĆ Osvrt na naučno djelo akademika Đorđa Borozana /93/
Vinčenco Čikeli, *Sociologija kosmopolitizma*, Humanističke studije
Univerziteta Donja Gorica, Podgorica, 2021. (Filip Jovanovski) /101/
Rišard Kapuščinjski, *Fudbalski rat*, Samizdat B92, 2019.
(Luka Rakojević) /105/

DIO IV IN MEMORIAM

Ljubinka Trgovčević (1948–2022) (Predrag Zenović) /111/

Rišard Kapuščinjski, *Fudbalski rat*, Samizdat B92, 2019. (Luka Rakojević*)

O fudbalu i društvenim prilikama pisali su mnogi — od Kena Breja i Kristofa Birmana, Džonija Dojla, Frenklina Foera i Dimitriisa Mingasa, do Srđana Vrcana i Dragana Kokovića. Veliki Džorž Orvel se, takođe, bavio ovom tematikom. Svaki od pomenutih pisaca i sociologa ima sopstvenu viziju dešavanja koja prate jednu od najslavnijih igara na svijetu i bilježi upečatljive detalje vezane za stadionska zbivanja.

Odnos fudbala i rata je velika i posebno interesantna tema. Brojni su primjeri koji ukazuju na vezu ova dva fenomena, odnosno kako je fudbal prekidao ili podsticao ratove, ili kako su ratovi uticali na fudbal. Odmah se možemo sjetiti Božićnog primirja iz 1914. godine ili kako je cijeli jedan tim strijeljan zbog pobjede u Drugom svjetskom ratu. S druge strane, plasman reprezentacije Obale Slonovače na Mundijal prekinuo je građanski rat u toj zemlji.

Interesantan je naslov knjige značajnog autora Sajmona Kupera — *Fudbalom protiv neprijatelja*. Kamo sreće da je fudbal ostao sredstvo sukoba između Salvadora i Hondurasa. Fudbalski rat je jedna od tema istoimene knjige Rišarda Kapuščinjskog, koji je na jedan vrlo zanimljiv način obradio brojne događaje širom svijeta. Ovaj esejista, pjesnik i novinar prvi put je nagrađen za reportažu 1956. godine tokom studija istorije u Varšavi. Zbirka tekstova pod naslovom *Fudbalski rat* prevedena je na srpski jezik 2019. godine (Samizdat B92).

Kapuščinjski je majstor opisa atmosfere. On briljantno pripovijeda o čovjeku i nesvakidašnjim situacijama. Zapise o događajima na nekom prostoru presijeca planom jedne lebdeće knjige. Tlo kojim se bavi nekad metaforom veže sa poljskim toponimima. U tekstove integriše različite forme — pismo, novinski članak i zapis radijskog reportera.

On je poput Erika Kantone, koji je vodio serijal od pet fragmenata istrgnutih iz obilja tema nazvan *Football Rebels*, odabrao određena područja i sačinio jednu nesvakidašnju zbirku. Za razliku od slavnog fudbalera, pisac nije uvijek održavao vezu sa fudbalom, već ga je više zanimalo društveno-politički aspekt dešavanja. Ključni tekst, koji je imenovao cijelu selekciju, u fokusu ima Fudbalski rat i govori o dešavanjima koja su prethodila tom sukobu.

* Luka Rakojević, Univerzitet Donja Gorica, Fakultet umjetnosti, luka.rakojevic@udg.edu.me

Bez obzira na krovni naslov, autor piše o različitim krajevima svijeta. Briljira u opisima afričkog kontinenta. Odatle neke od najupečatljivijih formulacija iz ove knjige. On slikovito dočarava države — „Kongo je okean, ogromna kontrastna freska.” (34) Briljantno opisuje javni život na mjestima okupljanja — „Afrički bar je Forum drevnog Rima, trg srednjovekovnog gradića, Robespjerova pariska pivnica.” (36) Otkriva interesantne pojedinosti iz biografija političara i vrlo precizno opisuje njihove svjetonazore. Recimo, otkriva da je Ben Bela bio zaljubljenik u fudbal, a njegov socijalizam karakteriše kao originalan eksperiment. Posebno je zanimljiva misao ovog Evropljanina prilikom boravka na drugom kontinentu — „Ko želi da shvati Afriku treba da čita Šekspira.” (121)

Faktografija kazuje da je Fudbalski rat trajao 100 sati i odnio oko 6.000 života. Ranjeno je oko 15.000 ljudi, dok je oko 50.000 ostalo bez krova nad glavom. Svemu je stvarni ili navodni povod bio jedan fudbalski dvomeč.

Jedna stavka priče koja kruži između reportaža glasi — „8. Opisati fudbalski rat.” (142) U posljednjem redu jedne cjeline autor najavljuje ono što čitaoca čeka već od naredne stranice, kao centar djela.

Tekst pod naslovom *Fudbalski rat* pojavljuje se tek na 143. stranici knjige, ali nesumnjivo predstavlja njeno težište i suštinu. Kontekst prije samog oružanog sukoba opisan je detaljno. Naime, Honduras i Salvador je trebalo da se bore za prolazak na Mundijal. Svjetsko prvenstvo 1970. godine je predstavljalo glavni ulog tog duela, dok se nije ispostavilo sasvim drugačije.

Prvi meč je odigran 8. juna 1969. godine u glavnom gradu Hondurasa — Tegusigalpiju. Protivnička ekipa je istrpjela torturu tokom cijele noći uoči utakmice, oličenu u neugodnom dočeku priređenom od strane domaćih navijača. Rezultat je bio 1:0 za Honduras. Nakon pobjedonosnog gola koji je u samoj završnici postigao Roberto Kardona, osamnaestogodišnja Amelija Bolanjos je pucala sebi u srce. Na sličan način je Abdon Porte zbog fudbala sebi oduzeo život. O tom slučaju je pisao urugvajski književnik Eduardo Galeano. Sahranu tinejdžerke Bolanjos je prenosila televizija i tenzije su dodatno rasplamsane pred revanš u Salvadoru. Na stadionu Flor blanca (Bijeli cvijet) u San Salvadoru 15. juna 1969. godine, pod vojnom opsadom, odigrana je druga utakmica. Salvador je izvojevao pobjedu od 3:0. Navijači su se osvetili za neprijatan doček, pa je reprezentacija Hondurasa doživjela obilje neprijatnosti, a najupečatljivija je ta što se umjesto zapaljene nacionalne zastave na jarbolu pojavila prljava poderana krpa.

Kapuščinjski vrlo jasno zapisuje — „U Latinskoj Americi (...) neverovatno je tanka linija između politike i fudbala.” (145) Objasnjava i ulogu sportskih borilišta na tom dijelu planete — „U celoj Latinskoj Americi stadioni imaju dvostruku funkciju: u mirno doba održavaju se na njima utakmice, u vreme krize pretvaraju se u koncentracione logore.” (149)

Stil autora je vrlo specifičan. Način na koji piše nije monoton niti jednog trenutka. Naprotiv, vrlo je dinamičan i slikovit. Slobodanka

Ast bilježi da su njegovo pisanje mnogi kritičari okarakterisali kao magijski realizam ili poetiku markesovskog manira.

Posebno je zanimljiv ritam slaganja dva tipa teksta — jednog sačinjenog od reportaža i drugog presječenog kontinuiteta predstavljenog kao nedovršena knjiga čija je sudbina upitna. Tu čudnu „nikada napisanu” knjigu, čijim fragmentima prožima zbirku reportaža, autor završava referencom iz Melvilovog romana *Mobi Dik*.

Djelo Rišarda Kapuščinjskog nije samo storija o jednom sukobu i svemu što mu je prethodilo, već neka vrsta oplemenjene i nadahnu-te hronike ili istoriografskog zapisa iz različitih djelova svijeta. Nekoliko tačaka na planeti iz vremena velikih turbulencija našle su se među temama knjige *Fudbalski rat*. Između korica su spakovani tekstovi koji donose mnoštvo zanimljivih detalja o životu, mentalitetu, politici, vođama i narodima.

Zaključuje se da je sam naslov zapravo povod za traganje kroz uzbudljive i egzotične storije o prostorima na kojima se dešavaju izvjesna previranja tokom druge polovine 20. vijeka, da bi se došlo do krucijalnog teksta. Taj sažeti, ali i vrlo detaljan prikaz rata predstavlja centralni simbol ove knjige.

